

Danuta Seroka, Małgorzata Sadkowska-Todys, Elżbieta Łabuńska

WŚCIEKLIZNA W POLSCE W 1997 ROKU

Analizę epidemiologiczną wścieklizny w Polsce w 1997 roku oparto na informacjach zaczerpniętych z następujących źródeł:

- 7566 ankiet osób szczepionych przeciw wściekliznie nadesłanych przez Wojewódzkie Stacje Sanitarно-Epidemiologiczne,
- druki Mz-56,
- dane epizootologiczne udostępnione przez Departament Weterynarii Ministerstwa Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej (MR i GŻ),
- biuletyn informacyjny MR i GŻ nr 6-7 1998 (artykuł H. Móla).

ZACHOROWANIA LUDZI I ZWIERZĄT

W roku 1997 nie stwierdzono w Polsce zachorowań ludzi na wściekliznę. Ostatni przypadek wydarzył się w lipcu 1985 roku. Zmarła osoba pokąsana przez nierozpoznane zwierzę dzikie, nie szczepiona przeciw wściekliznie.

W 1997 roku w 41 województwach zarejestrowano 1 525 przypadków zachorowań zwierząt na wściekliznę (w 1996-2557, 1995-2022, 1994-2273, 1993-2704, 1992-3097). Wścieklizny zwierząt nie rejestrowały województwa: chełmskie, koszalińskie, legnickie, leszczyńskie, pilskie, śląskie, wałbrzyskie, zielonogórskie. Wścieklizna zwierząt dzikich stanowiła 83% wszystkich zachorowań, w tym wścieklizna lisów - 72%. Zarejestrowano 1 przypadek wścieklizny wiewiórki.

Tabela I. Liczba zwierząt chorych na wściekliznę (AB) i liczba ludzi szczepionych przeciwko wściekliznie, narażonych przez zwierzęta chore (AB) i podejrzane o wściekliznę (CD)

Table I. Number of rabid animals (AB) and number of vaccinated persons exposed by rabid (AB) or rabies suspected (CD) animals in Poland in 1997

Zwierzę	Liczba zwierząt chorych	%	Liczba osób szczepionych z powodu styczności ze zwierzętami kategorii:			Razem
			AB	C	D	
1	2	3	4	5	6	7
Pies	69	4	364	3 805	796	4 965
Kot	98	6	239	722	56	1 017
Zwierzęta hodowlane	107	8	351	35	16	402
Lis	1 096	72	429	135	0	564
Borsuk	9	1	15	4	0	19

1	2	3	4	5	6	7
Jenot	90	6	42	5	0	47
Kuna	32	2	29	44	0	73
Tchórz	8	1	4	7	0	11
Łasica	2	0	2	13	0	15
Nietoperz	0	0	0	19	0	19
Szczur	0	0	0	151	0	151
Mysz	0	0	0	21	0	21
Pizmak	0	0	0	3	0	3
Wiewiórka	1	0	4	72	0	76
Dzikie przeżuwacze	12	1	12	52	0	64
Jeż	0	0	0	16	0	16
Kret	0	0	0	12	0	12
Zając	1	0	1	17	1	19
Dzik	0	0	0	12	1	13
Inne	0	0	0	15	1	16
Niezidentyfikowane	0	0	0	43	0	43
Razem	1 525	100	1 492	5 203	871	7 566

AB – zwierzę wściekle, wścieklizna potwierdzona laboratoryjnie lub klinicznie (rabid animal, rabies laboratory confirmed)

C – wścieklizna u zwierzęcia nie wykluczona (rabies suspected animal, rabies not excluded)

D – zwierzę zdrowe w momencie ekspozycji (animal healthy on time of human exposition)

Liczby dotyczące chorych zwierząt (przypadki potwierdzone laboratoryjnie) i liczbę ludzi szczepionych przeciw wściekliznie podano w tabeli I.

SZCZEPIENIA PRZECIW WŚCIEKLIŹNIE ZWIERZĄT DZIKICH

W tabeli II przedstawiono realizację planu szczepień doustnych zwierząt dzikich na terenie kraju, począwszy od ich wprowadzenia w 1993 roku.

Akcją zwalczania wścieklizny zwierząt dzikich objętych jest 28 województw. Program działania na rok 1998 przewiduje dalsze dwukrotne w ciągu roku wykładanie szczepionki przeciw wściekliznie na tych terenach oraz monitorowanie stopnia pobrania szczepionki i uzyskanej odpowiedzi serologicznej.

Szczepienia doustne w pozostałych województwach będą zależały od ich budżetowych możliwości. Dane dotyczące skuteczności prowadzonych szczepień zawiera tabela III.

Wyraźny spadek zachorowań wśród zwierząt następuje już po upływie pełnych dwóch lat od rozpoczęcia szczepień (czterokrotne wyłożenie przynęt ze szczepionką). Częściowe wykonanie szczepień na terenie kraju, obecność ognisk zakażenia w pozostałych nie szczepionych województwach, możliwość przenikania wścieklizny z krajów sąsiadujących – będą decydowały o konieczności powtarzania akcji szczepień, tak aby uodparniać młode generacje lisów wrażliwych na zakażenie.

Tabela II. Szczepienie doustne przeciw wściekliznie zwierząt dzikich w Polsce w latach 1993-1997 (liczba dawek w poszczególnych województwach)

Table II. Oral vaccination of wild animals against rabies in Poland 1993-1997 (number of doses by province)

Liczba przynęt ze szczepionką rozrzuconych w poszczególnych województwach (w tys. sztuk)					
Województwo	1993	1994	1995	1996	1997*
I	2	3	4	5	6
szczecińskie	334,0	230,0	237,0	258,0	+
gorzowskie	288,0	225,0	152,0	240,0	+
zielenogorskie	280,0	230,0	152,0	240,0	+
legnickie	160,0	145,0	92,0	115,2	+
jeleniogórskie	170,0	150,0	92,0	120,0	+
wałbrzyskie	170,0	150,0	92,0	120,0	+
warszawskie	5,6	11,2	5,6	14,5	+
koszalińskie	-	250,0	186,0	240,0	+
śląskie	-	240,0	170,0	212,0	+
pilskie	-	203,0	175,0	220,0	+
katowickie	-	35,0	100,0	124,0	+
bielsko-bialskie	-	27,0	80,0	115,2	+
skierniewickie	-	16,0	17,6	32,0	+
gdańskie	-	-	180,0	212,0	+
bydgoskie	-	-	196,0	240,0	+
koninskie	-	-	40,0	65,4	+
leszczyńskie	-	-	100,0	120,0	+
poznańskie	-	-	190,0	226,5	+
kaliskie	-	-	95,0	100,0	+
wrocławskie	-	-	190,0	180,0	+
opolskie	-	-	226,0	240,0	+
częstochowskie	-	-	30,0	79,2	+
krośnieńskie	-	-	-	160,4	+
nowosadeckie	-	-	-	149,3	+
elbląskie	-	-	-	90,0	+
piotrkowskie	-	-	-	35,2	+
krakowskie	-	-	-	-	+
sieradzkie	-	-	-	-	+
Razem	1 407,6	1 912,2	2 798,2	3 948,9	

+ szczepionkę wyłożono dwukrotnie

* łącznie wyłożono 2.463.200 dawek

Biuletyn Informacyjny
M.R i G.Ż.,

Stopniowe opanowanie epizootii nie ma jeszcze wpływu na liczbę szczepionych osób. Problem ten ilustrują tabele I i IV. Liczba osób narażonych przez zwierzęta chore (kat AB) zmniejszyła się w porównaniu z rokiem 1996 o 1276 osób; nie zmniejsza się jednak liczba szczepień powodowanych przez zwierzęta podejrzane (kat. C), u których nie można wykluczyć wścieklizny: 5203 w roku 1997, 5961 w roku 1996, 4378 w roku 1995.

Tabela III. Wściekliczna zwierząt na terenach objętych akcją szczepień doustnych zwierząt dzikich, 1993-1997.

Table III. Rabies in animals in areas covered by oral vaccination campaigns, 1993-1997

Województwo	Liczba akcji szczepiennych ¹	Liczby chorych zwierząt w latach:				
		1993	1994	1995	1996	1997
szczecińskie	10	144	10	0	0	1
gorzowskie	10	110	13	1	1	4
zielonogorskie	10	91	14	5	2	0
legnickie	10	36	45	7	4	0
jeleniogórskie	10	65	44	31	9	2
wałbrzyskie	10	89	62	15	8	0
warszawskie	10 ^a	47	52	26	76	73
koszalińskie	8	-	74	88	8	0
śląskie	8	-	63	42	8	0
piłskie	8	-	33	10	5	0
katowickie	8	-	51	82	67	11
bielsko-bialskie	8	-	96	22	2	8
skierniewickie	8	-	25	37	24	5
gdańskie	6	-	-	123	4	4
bydgoskie	6	-	-	101	36	8
koninskie	6	-	-	57	58	13
leszczyńskie	6	-	-	90	10	0
poznańskie	6	-	-	128	25	5
kaliskie	6	-	-	52	44	13
wrocławskie	6	-	-	98	20	1
opolskie	6	-	-	80	20	4
częstochowskie	6	-	-	31	58	12
krośnieńskie	4	-	-	-	36	4
nowosadeckie	4	-	-	-	16	6
elbląskie	4	-	-	-	185	33
piotrkowskie	4	-	-	-	94	29
krakowskie	2	-	-	-	-	193
sieradzkie	2	-	-	-	-	6

^a akcje lokalne1) Biuletyn Informacyjny
M.R i G.Ż.

Wyraźny spadek liczby wykrywanych przypadków choroby wśród zwierząt nie jest bowiem dotychczas równoznaczny z całkowitą likwidacją wszystkich zwierzęcych źródeł zakażenia.

REJESTRACJA OSÓB NARAŻONYCH NA ZAKAŻENIE

W roku 1997 otrzymano o 262 ankiety (3,3%) osób szczepionych mniej niż zarejestrowano w druku Mz-56. Dane dotyczące rejestracji szczepień ludzi przeciw wścieklicznie w poszczególnych województwach zawarte są w tabeli V.

Tabela IV. Szczepienie* ludzi przeciw wściekliznie na terenach objętych akcją szczepień doustnych zwierząt dzikich, 1993-1997

Table IV. Number of persons vaccinated against rabies in areas covered by mass oral vaccination of wild animals, 1993-1997

Województwo	Liczba doustnych akcji szczepiennych	Liczby osób szczepionych w latach				
		1993	1994	1995	1996	1997
szczecińskie	10	410	181	204	282	245
gorzowskie	10	131	86	91	99	74
zielonogorskie	10	80	34	30	40	25
legnickie	10	152	141	97	76	67
jeleniogórskie	10	197	207	182	195	221
wałbrzyskie	10	139	93	98	83	57
warszawskie	10 ^a	412	350	333	495	347
koszalińskie	8	145	86	152	54	40
śląskie	8	121	215	151	116	91
pilskie	8	76	96	85	122	67
katowickie	8	336	364	426	530	557
bielsko-bialskie	8	146	224	128	175	139
skierniewickie	8	92	52	22	21	11
gdańskie	6	398	447	451	354	311
bydgoskie	6	225	319	298	306	292
koninskie	6	37	36	71	88	48
leszczyńskie	6	32	42	85	34	30
poznańskie	6	124	136	211	142	133
kaliskie	6	150	103	177	169	112
wrocławskie	6	67	63	71	43	20
opolskie	6	136	250	156	104	85
częstochowskie	6	106	95	257	166	48
krośnieńskie	4	216	217	128	158	103
nowosadeckie	4	148	113	115	193	183
elbląskie	4	136	126	226	246	187
piotrkowskie	4	66	108	154	123	70
krakowskie	2	241	261	297	506	883
sieradzkie	2	36	27	42	59	34

* liczby wg sprawozdań Mz-56

^a akcje lokalne

W roku 1997, w porównaniu z rokiem 1996 liczba osób szczepionych zmalała o 2267 osób, przede wszystkim w grupie narażonych przez zwierzęta chore.

Częściej szczepieni byli mężczyźni; narażenie na zakażenie notowano częściej w drugim i trzecim kwartale (tabele VI i VII).

Liczby osób szczepionych przeciw wściekliznie w środowisku miejskim i wiejskim wynosiły odpowiednio 4084 i 3482 osoby, na wsi szczepienia są częściej podejmowane z powodu narażenia przez zwierzęta chore (kat. AB), natomiast w mieście – przez zwierzęta podejrzane (kat. C), (tabela VIII).

Tabela V. Liczba ludzi szczepionych przeciw wścieklicznie w Polsce w 1997 r. narażonych przez zwierzęta chore (AB) i podejrzane (CD)

Table V. Number of persons vaccinated against rabies in Poland in 1997, exposed to rabid (AB) or rabies suspected (CD) animals

Województwo	Liczba osób szczepionych z powodu zwierząt kategorii:			Razem	Rejestracja MZ-56
	AB	C	D		
1	2	3	4	5	6
st. warszawskie	20	292	8	320	347
białsko-podlaskie	5	26	3	34	49
białostockie	38	63	4	105	104
bielskie	13	129	16	158	139
bydgoskie	6	198	86	290	292
chełmskie	0	8	0	8	7
ciechanowskie	29	56	1	86	88
częstochowskie	1	49	2	52	48
elbląskie	26	134	17	177	187
gdańskie	1	313	5	319	311
gorzowskie	0	61	9	70	74
jeleniogórskie	13	175	33	221	221
kaliskie	10	100	1	111	112
katowickie	18	446	13	477	557
kieleckie	31	91	5	127	151
konińskie	6	37	5	48	48
koszalińskie	0	44	1	45	40
m. krakowskie	375	405	84	864	883
krośnieńskie	2	75	30	107	103
legnickie	0	57	9	66	67
leszczyńskie	0	21	6	27	30
lubelskie	9	84	0	93	88
łomżyńskie	74	20	4	98	100
m. łódzkie	2	192	18	212	208
nowosądeckie	9	172	11	192	183
olsztyńskie	95	278	236	609	591
opolskie	7	68	6	81	85
ostrołęckie	63	69	2	134	129
pilskie	0	51	14	65	67
piotrkowskie	9	54	6	69	70
płockie	25	37	1	63	63
poznańskie	1	104	17	122	133
przemyskie	14	62	4	80	92
radomskie	48	201	7	256	276
rzeszowskie	47	93	7	147	139
siedleckie	66	59	0	125	138
sieradzkie	0	33	0	33	34
skierniewickie	1	13	0	14	11
słupskie	0	71	1	72	91
suwalskie	132	108	23	263	266

c.d. tab. V

1	2	3	4	5	6
szczecińskie	4	160	80	244	245
tarnobrzeskie	40	72	1	113	117
tarnowskie	116	83	9	208	204
toruńskie	111	146	60	317	384
wałbrzyskie	0	53	5	58	57
włocławskie	13	56	6	75	71
wrocławskie	1	13	0	14	20
zamojskie	11	47	9	67	83
zielonogórskie	0	24	6	30	25
Polska	1 492	5 203	871	7 566	7 828

AB - zwierzę wściekłe, wścieklizna potwierdzona laboratoryjnie lub klinicznie (rabid animal, rabies laboratory confirmed)

C - wścieklizna u zwierzęcia nie wykluczona (rabies suspected animal, rabies not excluded)

D - zwierzę zdrowe w momencie ekspozycji (animal healthy on time of human exposition)

Tabela VI. Wiek i płeć osób szczepionych przeciw wściekliznie w Polsce w 1997 roku

Table VI. Age and sex of persons vaccinated against rabies in Poland in 1997

Płeć	Wiek			Razem
	0-6	7-18	> 18	
Mężczyźni	376	1 439	2 557	4 372
Kobiety	314	1 003	1 877	3 194
Razem	690	2 442	4 434	7 566

Tabela VII. Sezonowość szczepień ludzi przeciw wściekliznie w Polsce w 1997 roku

Table VII. Seasonality of human antirabies vaccination in Poland in 1997 according to quarter

Kwartał	Kategorie osób szczepionych:			Razem
	AB	C	D	
I	500	1 287	165	1 952
II	309	1 739	310	2 358
III	363	1 399	282	2 044
IV	320	778	114	1 212
Razem	1 492	5 203	871	7 566

AB - zwierzę wściekłe, wścieklizna potwierdzona laboratoryjnie lub klinicznie (rabid animal, rabies laboratory confirmed)

C - wścieklizna u zwierzęcia nie wykluczona (rabies suspected animal, rabies not excluded)

D - zwierzę zdrowe w momencie ekspozycji (animal healthy on time of human exposition)

Tabela VIII. Szczepienie ludzi przeciw wścieklicznie w Polsce w mieście i na wsi w 1997 roku.

Table VIII. Human antirabies vaccination in Poland in 1997 according to urban/rural distribution of cases.

	Liczba osób szczepionych z powodu zwierząt kategorii:			Razem
	AB	C	D	
Miasto	205	3 390	489	4 084
Wieś	1 287	1 813	382	3 482
Razem	1 492	5 203	871	7 566

ZWIERZĘCE ŹRÓDŁA NARAŻENIA LUDZI NA ZAKAŻENIE WŚCIEKLIZNĄ

Dane z tego zakresu zawierają tabele IX i X.

Najczęściej, przyczyną podejmowania szczepień ludzi było narażenie przez chore i podejrzane zwierzęta domowe – 84% szczepionych. Z powodu chorych zwierząt zaszczepiono 1492 osoby, (20%), z powodu podejrzanych o zakażenie – 6074 osoby (80%). W tej drugiej grupie w większości przypadków są to pokąsania zadane przez zwierzęta domowe, zbiegłe, lub padłe i zabite, nie badane laboratoryjnie. W obecnej sytuacji epizootologicznej należy sądzić, że podejrzane o zakażenie zwierzęta dzikie w większości są chore na wścieklicznę. Wciąż jest nikły udział diagnostyki laboratoryjnej w badaniach różnicujących (tab. X).

Tabela IX. Narażenie ludzi na zakażenie w ogniskach wściekliczny (AB). Liczby chorych zwierząt domowych i dzikich mających kontakt z ludźmi, liczby osób szczepionych, ekspozycja na zakażenie.

Table IX. Human exposure in animal rabies focuses (AB) in Poland, 1997. Number of rabid domestic and wild animals (AB) being in contact with humans, number of vaccinated persons and kind of injures

Województwo	Liczba ognisk wścieklicznych, w których szczepiono ludzi	Liczba zwierząt chorych:		Liczba osób szczepionych z powodu:		Razem
		Dzikich	Domowych	Uszkodzeń powłok skóry	bez uszkodzeń powłok skóry	
1	2	3	4	5	6	7
st. warszawskie	11	6	5	2	18	20
białsko-podlaskie	4	3	1	1	4	5
białostockie	13	6	7	6	32	38
bielskie	5	4	1	6	7	13
bydgoskie	2	1	1	1	5	6
chełmskie	0	0	0	0	0	0

c.d. tab. IX

1	2	3	4	5	6	7
ciechanowskie	9	2	7	4	25	29
częstochockie	1	1	0	0	1	1
elbląskie	9	2	7	3	23	26
gdańskie	1	0	1	0	1	1
gorzowskie	0	0	0	0	0	0
jeleniogórskie	2	0	2	3	10	13
kaliskie	5	5	0	1	9	10
katowickie	6	1	5	7	11	18
kieleckie	14	9	5	9	22	31
konińskie	3	2	1	1	5	6
koszalińskie	0	0	0	0	0	0
m. krakowskie	73	49	24	26	349	375
krośnieńskie	1	1	0	0	2	2
legnickie	0	0	0	0	0	0
leszczyńskie	0	0	0	0	0	0
lubelskie	4	3	1	4	5	9
łomżyńskie	25	9	16	8	66	74
m. łódzkie	2	2	0	1	1	2
nowosądeckie	3	0	3	2	7	9
olsztyńskie	35	9	26	18	77	95
opolskie	2	0	2	5	2	7
ostrołęckie	16	6	10	15	48	63
piłskie	0	0	0	0	0	0
piotrkowskie	7	6	1	2	7	9
płockie	7	5	2	1	24	25
poznańskie	1	1	0	0	1	1
przemyskie	5	1	4	4	10	14
radomskie	8	3	5	5	43	48
rzeszowskie	11	4	7	9	38	47
siedleckie	20	10	10	6	60	66
sieradzkie	0	0	0	0	0	0
skierniewickie	1	1	0	0	1	1
śląskie	0	0	0	0	0	0
suwalskie	42	18	24	12	120	132
szczecińskie	1	1	0	0	4	4
tarnobrzeskie	14	11	3	5	35	40
tarnowskie	18	9	9	27	89	116
toruńskie	26	14	12	25	86	111
wałbrzyskie	0	0	0	0	0	0
włocławskie	2	1	1	1	12	13
wrocławskie	1	0	1	1	0	1
zamojskie	4	4	0	0	11	11
zielonogórskie	0	0	0	0	0	0
Polska	414	210	204	221	1 271	1 492

* opracowano na podstawie ankiet osób szczepionych z powodu zwierząt z rozpoznaną wścieklizną

Tabela X. Przyczyny szczepień ludzi przeciw wścieklicznie w kategorii C w 1997 roku

Table X. Human antirabies vaccination due to contact with rabies suspected (C) animals – situation and reasons

Liczba osób szczepionych z powodu:*		Liczba osób szczepionych ponieważ:			
Zwierząt domowych	Zwierząt dzikich	Zwierzę zbiegło	Zwierzę zabite, padłe, nie badane	Nie uwzględniono wyników badań laboratoryjnych**	Brak wywiadu o zwierzęciu
4 562	598	4 606	454	9	0

* w 43 przypadkach nie rozpoznano zwierzęcia

** w 134 przypadkach wykluczono laboratoryjnie wścieklicznę u zwierzęcia i przerwano szczepienie człowieka

SKUTECZNOŚĆ SZCZEPIEŃ LUDZI PRZECIW WŚCIEKLIŻNIE

Na ocenę skuteczności szczepień, obok immunogennej wartości stosowanej szczepionki i surowicy składają się następujące czynniki:

- ciężkość zadawanych obrażeń przez zwierzęta chore i podejrzane,
- czas podania szczepionki po narażeniu,
- przestrzeganie schematu szczepienia zalecanego przez producenta.

Informacje z tego zakresu w roku 1997 zawierają tabele IX, XI i XII.

W Polsce stosowana jest oczyszczona i zagełszczona szczepionka produkcji Instytutu Pasteur-Merieux-Connaught, przygotowana na komórkach Vero, podawana i.m. zgodnie z zaleceniami producenta, według schematu 0, 3, 7, 14, 28 dni w objętości 0,5 ml, w dawce conajmniej 2,5 j.m.

Tego samego producenta jest również importowana końska, oczyszczona surowica odpornościowa, podawana w dawce 40 j.m./kg wagi ciała.

W roku 1997 szczepienia przeprowadzono w 414 ogniskach (w roku 1996 – w 766), gdzie ludzie byli narażeni przez 210 zwierząt dzikich i 204 zwierzęta domowe (27% ogółu zwierząt z rozpoznaną wściekliczną).

W porównaniu z rokiem 1996 – zmalała blisko o połowę liczba osób szczepionych w ogniskach, co jest niewątpliwym wynikiem zmniejszenia się liczby zachorowań zwierząt na wścieklicznę: w roku 1996 – 2557, w 1997 – 1525.

Średnio w ognisku chorowało 1 zwierzę i narażało na zakażenie 3,6 osoby.

W ogniskach zaszczepiono 1492 osoby (w 1996 – 2768 osób) w tym 221 osób (15%) były narażone na pokąsanie lub podrapanie, zaś 1271 osób (85%) nie miały uszkodzeń powłok (tabela IX).

Najwięcej obrażeń zadają podejrzane o zakażenie psy i koty (tabela XI).

W 1997 roku stwierdzono następujące postrzegane uchybienia w wykonawstwie szczepień (tabela XII):

- surowicę przeciw wścieklicznie zastosowano tylko u 3 osób narażonych przez zwierzęta chore (w tym 1 pokąsana) i 15 osób narażonych przez zwierzęta podejrzane;
- późne (7dni lub powyżej) szczepienie rozpoczęto u 2134 osób;

Tabela XI. Narażenie ludzi na zakażenie wścieklizną w Polsce przez zwierzęta chore (AB) i podejrzone (CD) zwierzęta domowe i dzikie w 1997 roku. Rodzaj zadanych ekspozycji

Table XI. Human exposure to rabies infection in Poland in 1997 according to rabid (AB) and rabies suspected (CD) domestic and wild animals. Kind of injures

	Liczba osób podejrzanych o zakażenie przez:												
	Psy i koty			Zwierzęta hodowlane			Zwierzęta dzikie*			Zwierzęta dzikie**			Niezydentyfikowane
	AB	C	D	AB	C	D	AB	C	D	AB	C	D	
Brak danych w ankiecie o ekspozycji	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Brak kontaktu, mleko, kontakty pośrednie, dotykane skóry	180	114	13	77	2	7	367	67	0	1	17	0	5
Oślinienie	291	165	13	234	21	0	109	51	0	12	26	0	0
Podrapanie	14	54	11	11	0	1	8	7	0	0	6	0	1
Pokąsanie powierzchniowe dłoni lub głowy	73	1137	259	27	6	5	32	273	0	0	16	2	18
Pokąsanie głębokie dłoni lub głowy	3	169	74	0	1	3	0	38	0	0	1	0	2
Pokąsanie powierzchniowe tułowia, kończyn, ramion	36	2610	441	2	4	0	6	61	0	0	20	1	11
Pokąsanie głębokie tułowia, kończyn, ramion	6	278	40	0	1	0	3	5	0	0	10	0	5
Razem	603	4527	852	351	35	16	525	502	0	13	96	3	43

* zwierzęta kłuszące takie jak: lis, borsuk, jenot, kuna, pizmak, wilk, tchórz, wiewiórka, szczur, mysz, kret, dziki chomik

** zwierzęta nie kłuszące takie jak: sarna, zając, dzik

– głównym odstępstwem od schematu podawania szczepionki był brak dawki przypominającej lub kontynuowanie szczepień pomimo wykluczenia wścieklizny u narażającego zwierzęcia.

Powyższe uchybienia nie wpłynęły negatywnie na wyniki szczepienia.

BEZPIECZEŃSTWO SZCZEPIEŃ

W 1997 roku zgłoszono występowanie odczynów poszczepiennych o słabym lub miernym nasileniu:

- miejscowych – w 12 przypadkach,
- ogólnych – w 7 przypadkach,
- alergicznych – w 1 przypadku.

Tabela XII. Postępowanie zapobiegawcze u osób narażonych na zakażenie wścieklizną w Polsce w 1997 roku

T a b l e XII. Prophylactic procedures in person exposed to rabies infection in Poland, 1997

	Liczba osób szczepionych z powodu zwierząt kategorii:		
	AB	C	D
Łączna liczba osób szczepionych	1 492	5 203	871
surowicę do 72 godz. po ekspozycji podano: powyżej 72 godz. po ekspozycji	1 2	8 5	2 0
szczepionkę do 72 godz. po ekspozycji podano: 4-6 dni po ekspozycji 7-14 dni po ekspozycji powyżej 14 dni po ekspozycji	432 346 630 83	2 957 911 1 175 158	683 100 74 14
brak informacji w ankiecie o czasie podania szczepionki	1	2	0
szczepiono zgodnie z instrukcją	1 485	5 132	855
brak informacji w ankiecie o liczbie podanych dawek szczepionki	1	0	0

AB – zwierzę wściekłe, wścieklizna potwierdzona laboratoryjnie lub klinicznie (rabid animal, rabies laboratory confirmed)

C – wścieklizna u zwierzęcia nie wykluczona (rabies suspected animal, rabies not excluded)

D – zwierzę zdrowe w momencie ekspozycji (animal healthy on time of human exposition)

Dwuletnie dziecko, po podaniu drugiej dawki szczepionki zareagowało przemijającymi objawami duszności, niepokoju i zaburzenia świadomości.

PODSUMOWANIE

Wprowadzone od 1993 roku masowe doustne szczepienia dzikich zwierząt korzystnie zmieniają obraz epizootyczny wścieklizny w kraju.

Równoległe do zmniejszającej się liczby zachorowań wśród zwierząt – zmniejsza się liczba osób narażonych przez zwierzęta chore.

Od roku 1986 do chwili obecnej (czerwiec 1998) nie notowano w Polsce zgonów ludzi na wściekliznę. Wysoce immunogenna szczepionka i dobra opieka nad szczepionymi niewątpliwie leżą u podstaw tego sukcesu. Na dobre wyniki szczepień wpływa również niewielkie narażenie ludzi na zakażenie w ogniskach wścieklizny. Ponad 80% szczepionych osób, mających kontakt z chorym zwierzęciem, nie doznaje uszkodzenia powłok i wskazaniem podjęcia szczepienia staje się najczęściej podejrzenie oślinienia skóry.

Nadal jednak rejestruje się wysoką liczbę szczepień powodowanych przez zwierzęta domowe, u których nie można wykluczyć wścieklizny. Odstępowanie od szczepień w takich wypadkach stanie się możliwe wtedy, gdy epizootiolodzy będą pewni, że wygasły wszystkie zwierzęce źródła zakażenia. Nabycie takiej pewności wymaga wnikliwej analizy sytuacji epizootologicznej wścieklizny i konsekwentnie prowadzonej pełnej diagnostyki u wszystkich rodzajów zwierząt, podejrzanych o zakażenie wścieklizną.

D. Seroka, M. Sadkowska-Todys, E. Łabuńska

RABIES IN POLAND IN 1997

SUMMARY

Mass oral vaccination of wild animals against rabies introduced in 1993, shows a positive impact on the epizootic situation of rabies in Poland.

In parallel to the decreasing number of rabies cases in animal, the number of persons exposed to rabid parallel animals declines. No case of rabies in human beings has been reported in Poland since 1986.

Of 7566 persons vaccinated in Poland against rabies only 1492 (19,7%) were bitten by or were in contact with a rabid animal. Main reason of vaccination against rabies were contact with animals of category C (rabies not excluded) (68,8%) and with animals healthy during the exposition (category D) (11,5%).

Adres autora:

Doc. dr hab. Danuta Seroka

Zakład Epidemiologii Państwowego Zakładu Higieny

ul. Chocimska 24, 00-791 Warszawa